

Луценко А.*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ДЕРЖАВУ

Глобалізація характеризує процеси світового розвитку на рубежі ХХІ ст. Її суть полягає у різкому розширенні й ускладненні взаємозв'язків і взаємозалежностей як людей, так і держав, що виражається в процесах формування планетарного інформаційного простору, світового ринку капіталів товарів і робочої сили, міжетнічних і міжконфесійних конфліктів і безпеки, в інтернаціоналізації проблем техногенного впливу на природне середовище.

З другої половини ХХ ст. процеси інтернаціоналізації і глобалізації стали впливати на характер зміни структури національної держави. Результатом цього стало утворення наднаціональних інститутів і перехід у їхню компетенцію цілого ряду політичних, економічних, соціальних функцій, виконуваних раніше органами національних держав. З однієї сторони, це призвело до збільшення числа національних державно-правових інститутів, орієнтованих на задоволення потреб наднаціональних організацій, а з іншої – до ліквідації функціонально непотрібних у нових умовах державних установ.

У зв'язку з цим актуальним залишається аналіз питання про взаємодію і взаємозалежність глобалізації та національної ідентичності.

Слід зауважити, що ця тема достатньо вивчалась у минулому, але сучасність висуває нові виклики, які вимагають вирішення у науковому і практичному відношенні. Саме тому українські та закордонні вчені приділяють зазначеній проблемі багато уваги (Бек У. [1], Білорус О.Г. і Лук'янченко Д.Г. [2], Уткін А.І. [3], Циганков П.А. [4], Хелд Д. [5] та інші).

Інтенсивний розвиток процесів глобалізації в ХХІ сторіччі сприяє поширенню функцій та сфер відповідальності національної держави, з одного боку, та її неспроможності ефективно відповідати на виклики сучасності, з іншого. Товари, капітали, люди, знання, зброя, наркотики легше перетинають державно-територіальні кордони, які стають прозорішими. Транснаціональні мережі, міжрегіональні та інші соціальні рухи та стосунки охоплюють майже всі сфери життєдіяльності людства. Тобто, у процесі глобалізації та уніфікації світу загострюється національне питання. Чому так відбувається? Більшість з етнічних конфліктів зумовлюють три головні проблеми.

По-перше, глобалізація розширює взаємодію народів, перетворює світ на єдину комунікаційну систему й, разом з тим, викликає у багатьох людей природні побоювання втратити свою національну ідентичність, мову, культурні та релігійні традиції.

По-друге, внаслідок глобалізації в деяких національних державах зростають внутрішні протиріччя. Через державні кордони до суспільства проникають не лише блага цивілізації, але й багато загальносвітових загроз - міжнародний тероризм і релігійний екстремізм. У сучасних етнічно розмаїтих суспільствах важко знайти стрижні для консолідації країни, не поступаючись при цьому принципами демократії. Слід також додати, що ряд сучасних держав на підставі внутрішньої міжетнічної напруги продовж тривалого часу знаходяться у стані напіврозпаду, тобто перед багатонаціональними державами мо-

* аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Коппель О.А.

жуть поставати проблеми сепаратизму, що призводить до постійного виникнення нових державних утворень.

Збільшення числа держав пов'язано з уявленням, що створення власних держав – шлях до вирішення тих проблем, які повинні вирішувати нації на сучасному етапі розвитку. Однак проблема набагато ширша. Уже немає територій, населення яких демонструвало би виражене прагнення до знаходження власної державності і при цьому було б однорідним в етнічному, конфесіональному і соціокультурному плані. Тому нові держави найчастіше виникають там, де відсутнє необхідне для цього соціокультурне середовище. Не випадково більшість новостворених держав виявляють повну нездатність виконувати ті функції, заради яких, вони, власне, і створювалися. Принцип суверенітету починає прикривати внутрішньодержавне безчинство, владу кримінальних структур.

По-третє, більшість міжнаціональних конфліктів спричиняє нерозв'язаність соціально-економічних проблем. Явним стає дисбаланс у розвитку різних країн світу, а також розбіжності соціального стану людей одного суспільства.

Враховуючи викладене вище, можна зазначити, що розвиток глобалізації може мати позитивні і негативні наслідки для національної держави, навіть спричинити втрату національної ідентичності.

Але, незважаючи на те, що ознакою глобалізації вважається розмивання національних кордонів, поки що не існує переконливих прикладів того, що національні кордони зруйновано під тиском глобалізаційних процесів і що національна держава готується відмерти. Водночас, глобалізаційні тенденції підривають значення націоналізму в усіх його проявах, чи то нації-держави, національні соціокультурні традиції або відповідні типи свідомості. Національно-державний фактор безсумнівно зберігається, в тому числі у вигляді окремих держав, урядів тощо, але перестає бути визначальним.

Таким чином, глобалізація впливає на розвиток національної держави, а від вирішення національного питання залежить місце певної країни у глобалізованому світі.

Література

1. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма - ответы на глобализацию. - М., 2001.
2. Білорус О. Г., Лук'янченко Д. Г. Глобалізація і безпека розвитку. - К., 2001.
3. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. - М., 2001.
4. Цыганков П. А. Теория международных отношений. - М.: 2003.
5. Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура / Пер. с англ. - М., 2004.